

ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΩΝΑΣ ΚΑΙ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ «ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ»

της Μαρίας Καραμεσίνη

Είναι αδύνατον να αναπτύξω ένα τόσο μεγάλο θέμα, όπως αυτό του τίτλου της εισήγησης, στο σύντομο χρονικό διάστημα που μου έχει δοθεί. Θα είμαι λοιπόν αναγκαστική πολύ επιλεκτική και επιγραμματική.

Το βασικό χαρακτηριστικό της πρόσφατης αναθεώρησης της Στρατηγικής της Λισαβώνας από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ιουνίου 2005 είναι η ενσωμάτωση στο ίδιο κείμενο των κοινών κατευθυντήριων γραμμών για την οικονομική πολιτική και αυτών για την πολιτική απασχόλησης, καθώς και η ανδιάρθρωσή τους γύρω από τους δύο κύριους στόχους: την ανάπτυξη και την απασχόληση.

Λόγω της μείωσης του συνολικού αριθμού των κατευθυντήριων γραμμών και της αναδιάταξής τους γύρω από τους δύο προαναφερθέντες στόχους, η αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισαβώνας εμφανίζεται λιγότερο φιλόδοξη και περισσότερο στοχευμένη. Αυτά ως προς τα επιφανόμενα, διότι στην πραγματικότητα καμία ουσιαστική αλλαγή δεν έχει σημειωθεί ως προς τις βασικές κατευθύνσεις πολιτικής που αποτελούν τα εργαλεία επίτευξης των τελικών στόχων.

Έτσι η ανάπτυξη επαφίεται στη μακρο-οικονομική πολιτική σταθεροποίησης και τη συγκράτηση των μισθολογικών αυξήσεων, στην πολιτική απελευθέρωσης των αγορών και τις ιδιωτικοποιήσεις και στις πολιτικές διευκόλυνσης και ενίσχυσης του ρυθμού της τεχνολογικής αλλαγής. Η δε αύξηση της απασχόλησης ανατίθεται – πέραν του ρυθμού μεγέθυνσης – στη βελτίωση της εκπαίδευσης και κατάρτισης του εργατικού δυναμικού και στη μεγαλύτερη ευελιξία της (αγοράς) εργασίας.

Ωστόσο αξίζει να πούμε, ότι λόγω των διαφορών της οικονομικής και πολιτικής συγκυρίας μεταξύ 2000 και 2005, η αναθεωρημένη Στρατηγική διαφέρει σε ορισμένα σημεία από την αρχική και η αλλαγή είναι προς το χειρότερο για τα συμφέροντα των εργαζόμενων τάξεων και λαϊκών στρωμάτων στην Ευρώπη.

Ας θυμηθούμε ότι η οικονομική συγκυρία του 2000 ήταν πολύ ευνοϊκή, ενώ στην πλειοψηφία των χωρών της Ε.Ε. κυβερνούσαν σοσιαλιστικά, εργατικά ή σοσιαλδημοκρατικά κόμματα. Η πρωτοτυπία της Λισαβώνας συνίσταται στην ανάδειξη της *ανταγωνιστικότητας* ως κύριου στόχου της Ε.Ε. μετά την επίτευξη της ΟΝΕ, στην έμφαση στην *τεχνολογία και καινοτομία* (κοινωνία της γνώσης) και της ολοκλήρωσης των χρηματο-οικονομικών αγορών (προς μίμηση του αμερικάνικου προτύπου της «νέας οικονομίας», πριν σπάσει η χρηματιστηριακή φούσκα, που είχε απογειώσει την αμερικάνικη οικονομία και παραγωγικότητα στη δεκαετία του 1990), στην επαναφορά του στόχου της *πλήρους απασχόλησης* στο προσκήνιο και στην ανάδειξη του *κοινωνικού αποκλεισμού* και της *μεταρρύθμισης του κοινωνικού κράτους* σε τομείς κοινού ενδιαφέροντος και ανάπτυξης κοινοτικής πολιτικής.

Μέσα στο 2001, η γαλλική και η σουηδική προεδρία της Ε.Ε. συμπλήρωσαν τη Λισαβώνα με δύο επιπλέον στόχους της αειφόρου ανάπτυξης και της βελτίωσης της ποιότητας των θέσεων απασχόλησης. Συνοπτικά, η οικονομική μεγέθυνση - που προεξοφλείτο για τα επόμενα χρόνια – θα έπρεπε να είναι συμβατή με την *οικολογική*

ισορροπία, ενώ η επίτευξη της πλήρους απασχόλησης – που επίσης προεξοφλείτο για τα επόμενα χρόνια – θα έπρεπε να συμβαδίζει με ποιοτικές θέσεις εργασίας. Στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής, ο στόχος της καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού συμπληρώθηκε με αυτόν της διατήρησης της κοινωνικής συνοχής.

Παρόλο που τα κοινοτικά κείμενα χρωματίστηκαν με τους όρους και τις διαστάσεις της πλήρους απασχόλησης, της ποιότητας της εργασίας, της αειφορίας, της κοινωνικής συνοχής, ο σκληρός πυρήνας των ακολουθούμενων πολιτικών παρέμεινε νεοφιλελεύθερος, ενώ η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και η προώθηση της κοινωνικής συνοχής «δικαιολόγησε» την μείωση κοινωνικών παροχών και δικαιωμάτων στο όνομα του «ενεργού» κοινωνικού κράτους και της βελτίωσης των οικονομικών του «υπερβολικά δαπανηρού» συστήματος κοινωνικής προστασίας.

Αν λοιπόν η Λισαβόνα εκφράζει την ιδεολογική ηγεμονία των σοσιαλιστικών κομμάτων, μέσω της ρητορείας περί ποιότητας, αειφορίας και κοινωνικής συνοχής, τότε αυτή προδίδει ακόμα περισσότερο τη συμφωνία και συναντίληψη μεταξύ αυτών των κομμάτων και των φιλελεύθερων πολιτικών δυνάμεων της Ευρώπης. Δηλαδή την πίστη στις ανοιχτές αγορές, την εξωστρέφεια ως προς το αναπτυξιακό πρότυπο, την ακύρωση της μακροοικονομικής πολιτικής και της εσωτερικής ζήτησης εργαλείου και συνιστώσας της οικονομικής μεγέθυνσης και την πεποίθηση ότι μόνο οι παντός είδους διευκολύνσεις και παραχωρήσεις προς το ιδιωτικό κεφάλαιο μπορούν να εξασφαλίσουν διαρκή ανάπτυξη στο πλαίσιο των ανοιχτών αγορών.

Η οικονομική στασιμότητα στην Ε.Ε. από το 2001 μέχρι σήμερα, η αλλαγή των δεδομένων του ανταγωνισμού στη ενιαία αγορά με την ένταξη των 10 νέων χωρών, και η ανατροπή του πολιτικού συσχετισμού δυνάμεων στην Ε.Ε. υπέρ των συντηρητικών και φιλελεύθερων κομμάτων προκάλεσε και τις ανάλογες μετατοπίσεις ως προς το μίγμα πολιτικών και αντιλήψεων. Η έκθεση Κοκ εξαφάνισε την ποιότητα της εργασίας από τους στόχους της πολιτικής απασχόλησης και την αντικατέστησε με τη μονοκρατορία της ευελιξίας. Η αειφορία και η κοινωνική συνοχή υποχώρησαν αισθητά ως στόχοι. Η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος πέρασε στην πρώτη γραμμή του ενδιαφέροντος, λόγω της οικονομικής στασιμότητας. Το ίδιο και η μείωση της φορολογίας του κεφαλαίου και του εργατικού κόστους μετά τη διεύρυνση της Ε.Ε. και την όξυνση του ανταγωνισμού στις διεθνείς αγορές.

Η αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισαβόνας αποκρυσταλλώνει αυτές ακριβώς τις μετατοπίσεις. Οι ηγέτες της Ε.Ε. ανησυχούν για την οικονομική καθίζηση των ευρωπαϊκών οικονομιών, για την αύξηση της ανεργίας, για την αύξηση του χάσματος με τους κύριους ανταγωνιστές στο διεθνή στίβο (ΗΠΑ, Κίνα). Δεν μπορούν πλέον να υποσχεθούν πλήρη απασχόληση στους ευρωπαϊκούς λαούς, θεωρούν την ποιότητα της απασχόλησης και την τήρηση των περιβαλλοντικών κανόνων και της νομοθεσίας βαρίδια για την ανταγωνιστικότητα και πολυτέλεια για τους ανέργους και τους λαούς. Οι λέξεις πλήρης απασχόληση και ποιότητα των θέσεων εργασίας απουσιάζουν από την αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισαβόνας.

Οι κυβερνητικές «μεταρρυθμίσεις» στη χώρα μας ακολουθούν την παραπάνω λογική της δεδομένης συγκυρίας. Η ακολουθούμενη πολιτική είναι σκληρά νεοφιλελεύθερη (έχει πλήρως εγκαταλειφθεί η λογική του ήπιου φιλελευθερισμού). Έχει πρυτανεύσει το τελευταίο εξάμηνο η λογική της «μια και έξω επίθεσης» και όχι της βαθμιαίας διάβρωσης των κοινωνικών κατακτήσεων. Οι φορολογικές ελαφρύνσεις, η μείωση

του εργατικού κόστους και της προστασίας της απασχόλησης, η απαλλαγή από τους περιορισμούς της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και, κυρίως, η παραχώρηση κερδοφόρων δραστηριοτήτων και τομέων δημοσίου ενδιαφέροντος στο ιδιωτικό κεφάλαιο συνοψίζουν την ακολουθούμενη φιλοσοφία της οικονομικής πολιτικής της Ν.Δ. Η τεχνολογική πολιτική, η αύξηση της παραγωγικότητας, η αναβάθμιση και αναδιάρθρωση του παραγωγικού ιστού έχουν περιέλθει σε εντελώς δεύτερη μοίρα.

Η νεοφιλελεύθερη σκλήρυνση του τελευταίου εξαμήνου δεν έχει τόσο να κάνει με τις διαφορές αντίληψης της Ν.Δ. από το ΠΑΣΟΚ και δεν βρίσκεται καθόλου σε διάσταση με τη γενική κατεύθυνση των ακολουθούμενων πολιτικών στην Ε.Ε. Έχει απλώς να κάνει με την εκτίμηση, από πλευράς κυβέρνησης, της πολιτικής και κοινωνικής συγκυρίας, με βάση την οποία εκδιπλώνει και προωθεί τους στόχους της στο διάστημα της θητείας της. Έχει συγκεκριμένα να κάνει με την εκτίμηση των κοινωνικών ανιστάσεων και του πολιτικού κόστους από τις ακολουθούμενες πολιτικές, της δυνατότητας δηλαδή να καρπωθεί η αξιωματική αντιπολίτευση την κοινωνική δυσαρέσκεια. Εν τέλει ο σκληρός ή ήπιος νεοφιλελευθερισμός δεν είναι θέμα στρατηγικής αλλά τακτικής, τόσο για τη σημερινή κυβέρνηση όσο και για τις προηγούμενες ή επόμενες (ΝΔ ή ΠΑΣΟΚ).